

Чебан В.О.

*аспірант, асистент,
Київський національний університет культури і мистецтв*

КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ЖІНОЧИХ ОБРАЗІВ В ДОБУТКАХ ІЛЮСТРАТОРІВ, ОФОРМЛЮВАЧІВ КНИГ

Образ жінки реальної і створеної уявою творця можна виявити у всіх жанрах і видах художньої творчості: від фольклору до найсучасніших проявів культурної думки. Дослідження обкладинок книг, ілюстрацій із зображенням дівчат, жінок, представниць прекрасної статі ХХ століття дало абсолютно несподівану картину: на цих зображеннях був сформований особливий тип (вірніше, типи) репрезентації жіночого тіла. Отже, візуальні жіночі образи на обкладинках журналів, книг, ряд загальних закономірностей, характерних для «побутування» візуального ряду «жіночих зображень», композиційні схеми, символічні прийоми і колористичні побудови картин, які були використані художниками-портретистами – саме ці питання потребують детального розгляду та обговорення. Спроба виявити культурологічні основи стилю дозволяє класифікувати роботи, присвячені даній тематиці: праці філософів та культурологів, які дають загальне розуміння термінів «жіночність», «культура», їх феноменів, використаних при розробці категоріально-понятійного апарату дослідження, його основних теоретичних положень. Тут необхідно назвати роботи: Д.С. Лихачова, О. Шпенглера, А.Ф. Лосєва, В.Ф. Асмуса, Л.Н. Столовича, М. Овсяннікова, Е.С. Маркаряна, Р. Вельфліна, А.В. Гульги, М.С. Кагана, Ю.Б. Борева та ін., що показали складність і багатозначність понять «культура», «стиль», «напрямок», їх співвідношення з іншими естетичними та культурологічними категоріями, процес утворення образу жінки в культурі; дослідження, зроблені самими майстрами ХХ сторіччя.

Серед художників, що зробили значний вплив на формування теоретичної основи стилю, важлива роль належить А. Ван де Вельде, У. Морріс, Е. Галле, М. Клінгеру, У. Крейну, Ст. Орта та ін.; перші великі і узагальнюючі роботи, присвячені жінці в цілому, написані, в основному, зарубіжними вченими Е. Міхальски, Ф. Шмаленбахом., С.В. Мадсенем, Х. Хофштеттером та ін. У них намічається історичний підхід до зображення жінок, визначаються географічні межі зображень, його структура, сутність, проблеми формотворення, побудови композиції, простору, іконографія; можна відзначити й дослідження в різних видах мистецтва: у графіці Д. Глейсберга, архітектурі та декоративно-прикладному мистецтві Р. Шмутцлера, живопису М. Валісса та ін.; в працях вітчизняних авторів: А.А. Федорова-Давидова, Л.П. Монаховой, В.С. Турчина, Е.А. Борисової, Г.Ю. Стернина, Е.І. Кириченко.

Одним з яскравих проявів ціннісної стабільності того часу стали книги з яскравими ілюстраціями, обкладинками, життєрадісно і в безлічі варіацій обслуговуючі різні сфери культурних індустрій того часу. Велика їх частина звертається до жінки. Тематико-ціннісна спрямованість видань строката і різноманітна: істина і знання, наука і світські плітки, добро і справедливість, будинок і дизайн, сад і город, краса і здоров'я, патріотизм і виховання, сім'я та різні меншини, хобі та дозвілля, реклама і виробництво, товари масового попиту та друкована продукція, індустрія інформаційних послуг та спорт [3, 16]. У різні часи і епохи був свій ідеал жінки з точки зору її зовнішнього і внутрішнього вигляду.

Розглядаючи окремі групи жінок ХХ століття, можна виділити кілька типів жіночих образів, в чомусь схожих з тими, що ми можемо спостерігати при зображенні на портретах і картинах, скульптурах в епоху модерн або ренесанс, але з'являється в

образах жінок щось чарівне й загадкове, відмінне від попередніх зображень. Переглядаючи роботи українських, американських, англійських художників-портретистів, можна зробити аналіз образів і почати з того, що виділимо шість жіночих типів: традиційні жінки, радянізуючі, русофеміністки, феміністки по західному типу, неотрадиціоналістки, ескепистки [2, 24].

Поштовхом для змін у зображенні жіночого образу на прикладах українських, західних майстрів ХХ сторіччя послугували зміни, які відбулися в загальноєвропейській культурі. Головною якістю портрета як і раніше залишається достовірність характеристики персонажа, але з іншого боку, існує усталена мода на той образ, яким треба видаватися. І з цієї точки зору портрет стає портретом ролі персонажа більше, ніж його самого. При цьому таке протиріччя ролі й суті робить ці портрети психологічними.

Також виділяємо три стереотипи жіночих образів у зображенні жіночої натури того часу, які «увійшли в дівочі ідеали і реальні жіночі біографії»: «ніжно люблячої жінки, життя почуття якої розбиті», «демонічний характер, сміливо руйнує всі умовності створеного чоловіками світу», «третій типовий літературно-побутовий образ – жінка-героїня» [1, 101].

Список використаних джерел:

1. Беньямін Ст. Твір мистецтва в епоху його технічної відтворюваності: Вибрані есе. – М, 1996. – 189с.
2. Голубович К. Насолода площиною: новий образ // Нове літературне огляд. – 1985. – № 39. – С. 373–385.
3. Сиксус Е. Жінка – тіло – текст // Художній журнал. – 1995. – № 6. – С. 32–35.

Чулочніков І.М.

студент,

Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури

ТВОРЧИЙ ЗАДУМ: ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ ДУМКИ

Що ми намагаємося побачити на картині? Відповіді на питання, емоційну підтримку, ефектну манеру майстра чи картинку, що просто розбурхує нашу свідомість? На що ми очікуємо, коли починаємо слухати музику, дивитися фільм, читати книгу? Автори, як і глядачі, постійно задають собі ці ж самі питання. Коли в руках автора пензель і перед ним білий аркуш паперу або полотна, тоді постає головне питання, що саме творити?

Містифікація щодо творчого задуму, «янгольського натхнення», підігривається й самими авторами робіт. Таємничість процесу творення доводить людство до думки, що серед нас – унікальні люди з неабиякими можливостями, обдаровані, оригінальні особистості, які несуть нам сяйво знань і прогресу. Що ж насправді відбувається за кулісами творчості?

Дослідження творчості бере свій початок ще з платонівського часу, коли творчість сприймалася як прояв божественного. До наших часів дійшов доволі великий пласт досліджень психологів, філософів, соціологів щодо творчих процесів. Так Ф. Шеллінг розглядав творчість як синтез свідомого і несвідомого, З. Фрейд – як інстинктивну особливість, А. Бергсон – як безперервне народження нового, що становить суть життя. Особливо гостро питання феномена творчості розглядалося на початку ХХ ст., коли вийшли праці Є. Рібо (1901) А. Пуанкаре (1910),